

Valtuustoaloite kuntalaisten osallisuuden vahvistamisesta kaavoitukseen liittyen

Kunnanhallitus 19.01.2026 § 9

Valmistelija

Hallintojohtaja

Kuusi valtuutettua jätti valtuuston kokouksessa 11.12.2025 oheisen aloitteen. Aloitteessa esitetään, että kuntalaisille järjestetään koulutusta ja oikea-aikaista tiedotusta kaavoitukseen, rakentamiseen ja maankäytön kokonaisuuteen liittyen Inarin kunnassa.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Tommi Kasurinen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää pyytää tekniseltä toimelta 31.3.2026 mennessä

1. selvityksen nykyisestä kuntalaisten osallistamisesta kaavoitukseen, rakentamiseen ja maankäytön kokonaisuuteen liittyen
2. mahdolliset kehittämis ehdotukset kuntalaisten osallistamisesta, koulutuksesta ja tiedottamisesta aiheeseen liittyen.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Tiedoksi: aloitteen 1. allekirjoittaja, tekninen toimi

Lisätietoja: hallintojohtaja Mari Palolahti, puh. 040 522 1214,
mari.palolahti@inari.fi

Tekninen lautakunta 18.02.2026 § 12
600/00.04.03/2025

Valmistelija

Kaavoitusinsinööri, rakennustarkastaja ja tekninen johtaja

Valtuustoaloitteen keskeinen huoli on ympäristön hallitsematon muuttuminen rakentamisen myötä. Inarin kunta on kasvava ja vetovoimainen kunta ympäristöllisesti ja elinkeinollisesti, mikä on tuonut näkyvää muutosta rakennettuun ja asuttuun ympäristöön viime vuosina. Kasvu on tuonut rakentamisen ja kaavoituksen hankkeita kuntaan, joiden mittakaavaa ja jatkuvuutta voi olla kuntalaisten näkökulmasta vaikea suhteuttaa aiempaan. Viranomaistyössä on velvollisuus varmistua siitä, että rakentaminen ja kaavoitus noudattavat lakia ja yhteisesti sovittuja periaatteita.

Muutos ja kasvu herättävät innostuksen ja toiveikkuuden lisäksi myös huolta. On tiedostettava mihin kuntalainen voi vaikuttaa, millä tavalla ja mihin ei. Rakentamista voidaan ohjata kaavoituksella, rakennusjärjestyksellä ja maapoliittisin linjauksin.

Kaavoituksen osallistaminen

Kaavoitus on vuorovaikutteinen ja avoin prosessi. Kuntalaisten osallistamisen kannalta tärkeintä on kaavoitusmenettelyn pääpiirteiden ymmärtäminen, tiedon löytäminen sekä ajankohta milloin vireillä oleviin hankkeisiin on mahdollista vaikuttaa. Kaavoituksen kulku on valtakunnallisesti yhteneväistä

ja menettelystä on säädetty alueidenkäyttölailla (AKL) ja maankäyttö- ja rakennusasetuksella (MRA). Alla on kuvattu lyhyesti kaavoitusta ja kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia.

Vireillä olevat kaavat löytyvät kunnan verkkosivuilta: Tekniset palvelut, Kaavoitus, Vireillä olevat kaavat.

Vireilletulo

Kaavoitus tulee vireille kunnan, maanomistajan, kuntalaisten, yrityksen tai muun toiminnanharjonnan tarpeesta ja sen käynnistämisestä päättää kaavatasosta riippuen joko tekninen lautakunta (asemakaava) tai kunnanhallitus (yleiskaava). Kaavan tavoitteista, osallistamisesta ja vuorovaikutusmenettelyistä laaditaan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (AKL 63§, MRA 30§).

Kaavaluonnos eli valmisteluvaihe

Valmisteluvaiheessa laaditaan kaavaluonnos, jossa kuvataan kaavan tavoitteita ja alustavia suunnitelmia tavoitteiden toteuttamiseksi. Kaavan osallisilla on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta. Kaavaluonnos ja muut valmisteluasiakirjat asetetaan nähtäville vähintään 14 vuorokauden ajaksi mielipiteen esittämistä varten (AKL 62§, MRA 30§).

Ehdotusvaihe

Luonnoksesta saadun palautteen perusteella kaavaluonnokseen voidaan täydentää vaikutusten arviontia (MRA 1§), tehdä tarkennuksia, korjauksia ja muutoksia kaavakarttaan, siten että kaavan tavoitteet ja tarkoitus huomioidaan. Ehdotusvaiheessa asetetaan kaavaehdotus julkisesti nähtäville mielipiteen (muistutus) esittämistä varten. Kaavaehdotus on oltava nähtävillä vähintään 30 vuorokautta, vaikutuksiltaan vähäisemmät kaavat vähintään 14 vuorokautta. (AKL 65§, MRA 19§, MRA 27§). Muistutusten ja lausuntojen perusteella kaavaehdotusta on mahdollisuus muuttaa. Jos muutokset ovat oleellisia, astetaan muutettu kaavaehdotus uudelleen nähtäväksi.

Hyväksyminen ja voimaantulo

Inarin kunnassa strategisesta maankäytön suunnittelusta (yleiskaavoitus) vastaa kunnanhallitus ja asemakaavoituksesta tekninen lautakunta.

Lopullisen päätöksen kaavaehdotuksen hyväksymisestä, hylkäämisestä tai valmisteluun palauttamisesta tekee valtuusto.

Maanomistajalla on oikeus saattaa valmistelemansa ranta-asemakaava valtuuston päätettäväksi. Ranta-asemakaavoitus noudattaa samaa kaavan hallintoprosessia kaavavaiheiden osalta. (AKL 74§)

Kaavan hyväksymistä koskevasta valtuuston päätöksestä tiedotetaan kuulutuksella kuntalaisia. Lisäksi tiedotetaan viranomaisia ja niitä, jotka ovat sitä erikseen pyytäneet tai tehneet muistutuksen (AKL 6§, MRA 94§). Valtuuston päätöksestä on mahdollisuus jättää valitus hallinto-oikeuteen.

Kaavan voimaantulosta ilmoitetaan kuulutuksella (AKL 200§, MRA 93§). Kaava saa lainvoiman, kun valitusaika on päättynyt eikä hyväksymispäätöksestä ole valitettu tai, kun hallinto-oikeus on hylännyt valitukset.

Jokainen kaava noudattaa kuvattua vaiheistusta. Kuntalaisten oikeudessa vaikuttaa kaavoitettavan alueen suunnitteluun, on kunnalla aina kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on tunnistettava, kenen toteutettavaksi kaava ja sen

edellyttämät toimenpiteet kuuluvat. Asemakaavalla ei myöskään saa asettaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuttaa sellaista kohtuutonta haittaa, joka kaavalle asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää.

Tiedottaminen ja vuorovaikutus Inarin kunnassa

Osallistuminen ja vuorovaikutus alkaa tiedottamisella. Kaavat valmistellaan vuorovaikutuksessa niiden kanssa, joiden oloihin tai etuihin ne vaikuttavat (AKL 6§).

Inarissa kaavoituksen vireilletulosta, luonnoksen sekä ehdotuksen nähtävilläoloista tiedotetaan henkilökohtaisesti osallisia (maanomistajat, naapurit) kirjeitse.

Kuntalaisille ja muille asiasta kiinnostuneille tiedotus tapahtuu kuulutuksilla. Kaavan vireilletulosta, kaavaluonnoksen ja kaavaehdotuksen nähtävilläoloista ja kaavan hyväksymisestä ja sen tullessa voimaan kuulutetaan jokaisessa kaavavaiheessa erikseen Inarilaisessa sekä kunnan ilmoitustaululla verkossa. Kuulutukset julkaistaan myös saamenkielillä. Kaavoituksen aineisto on saatavilla kunnan kaavoituksen verkkosivuilla ja kunnantalolla teknisellä osastolla. Inarissa mielipiteen ja muistutuksen antamiseen osoitettu määräaika on ollut nähtävilläolovaiheissa vähintään 30 vuorokautta. Nähtävilläoloajan sijoittuessa lomakausille, on määräaikaa pidennetty, jotta kuntalaisilla on ollut mahdollisuus tutustua aineistoon.

Kuntalaisten ja osallisten vuorovaikutuksen lisäksi kaavasta pyydetään lausunnot osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa nimetyiltä viranomaisilta, oikeudenhaltijoilta ja yhdistyksiltä ja yhteisöiltä.

Merkittävien kaavahankkeiden osalta tiedotetaan tarpeen mukaan myös kunnan käyttämissä sosiaalisissa medioissa. Lisäksi on pidetty avoimia yleisö/asukastilaisuuksia, joissa on esitelty ja keskusteltu kaavahankkeesta.

Vuosittain julkaistavaan kaavoituskatsaukseen on koostettu Inarin kunnan vireillä olevia ja tulevia kaava-asioita (AKL 7§). Kaavoituskatsauksen julkaisusta on tiedotettu kuulutuksella Inarilaisessa ja kunnan ilmoitustaululla verkossa ja katsaus on ollut tutustuttavissa sekä kunnan verkkosivuilla, kunnantalolla teknisellä osastolla että kirjastoissa.

Rakentamisesta tiedottaminen

Rakentamislupa

Rakentamisesta tiedottamisessa noudatetaan rakentamislainsäädäntöä. Kunnan on ilmoitettava rakentamislupahakemuksen vireilletulosta ja kuultava naapureita, jollei ilmoittaminen ja kuuleminen rakentamishankkeen vähäisyys tai sijainti taikka kaavan sisältö huomioon ottaen ole naapurien edun kannalta ilmeisen tarpeetonta. (RakL 63 §). Ilmoittaminen tapahtuu kirjeitse henkilökohtaisesti.

Mikäli naapureita on merkittävän paljon, heidän yhteystietojaan ei ole saatavissa tai hanke on sellainen, että sillä on erityisen laajoja ja merkittäviä vaikutuksia, on naapureita tiedotettu kuulutuksella kunnan verkkosivuilla ja paikallislehdessä.

Lupaviranomaisen on annettava lupapäätös tiedoksi julkisella kuulutuksella. Rakennusvalvonnan päätökset ja päätösluettelot on esitettyinä 30 vrk päätöspäivästä kunnan verkkosivuilla. Päätös toimitetaan tiedoksi hakijalle ja niille naapureille, jotka ovat sitä kirjallisesti pyytäneet. Päätöksestä on

valitusoikeus luvan hakijalla ja naapurilla. Naapurilla tarkoitetaan viereisen tai vastapäätä olevan kiinteistön tai muun alueen omistajaa ja haltijaa.

On rakennushankkeeseen ryhtyvän päätettävissä kuinka hän haluaa hankkeestaan viestiä tai tiedottaa. Merkittävistä hankkeista rakennushankkeeseen ryhtyvä tiedottaa usein omissa kanavissaan.

Poikkeamislupa

Kunnan on ennen poikkeamislupaa, maisematyölupaa tai suunnittelutarvealuetta koskevaa rakentamislupaa koskevan päätöksen tekemistä kuultava naapureita ja niitä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin rakentamishanke voi huomattavasti vaikuttaa (RakL 64 §). Inarin kunnassa poikkeamislupahakemuksesta pyydetään hankkeen edellyttämät viranomaislausunnot ja lausunto alueen paliskunnalta.

Poikkeamislupapäätökset saatetaan kuntalaisille tiedoksi julkisella kuulutuksella kunnan verkkosivuilla. Päätöksestä on valitusoikeus naapurilla ja niillä joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin rakentamishanke voi huomattavasti vaikuttaa. Muodostuneessa oikeuskäytännössä tätä oikeutta sovelletaan varsin suppesti.

Maapoliittinen ohjelma ja rakennusjärjestys

Rakennusjärjestyksen laatimisen osalta noudatetaan osallistamisessa kaavoitusmenettely, vireille tulosta ja eri vaiheista kuulutetaan ja tiedotetaan.

Rakennusjärjestyksessä annetaan Inarin kunnan paikallisista oloista johtuvia suunnitelmallisen ja sopivan rakentamisen, kulttuuri- ja luonnonarvojen huomioon ottamisen sekä hyvän elinympäristön toteutumisen ja säilyttämisen kannalta tarpeelliset määräykset.

Kunnan maapoliittinen ohjelma linjaa kunnan maapoliittiset arvot ja toimintatavat. Maapolitiikan tavoitteiden ja toimintalinjan suunnittelu on osa kunnan strategista suunnittelua. Päättäjien sekä valmistelevien virkamiesten sitoutuminen tehtyihin linjauksiin on keskeisellä sijalla maapolitiikan pitkäjänteiseen toteutumiseen.

Maapoliittisen ohjelman päivityksestä kuulutetaan, tiedotetaan ja osallistetaan työpajoin, neuvotteluihin, kyselyin tarkoituksen mukaisella tavalla. Maapoliittisen ohjelman hyväksyy kuntalaisten ääntä käyttävä kunnan valtuusto.

Kaavoituksen suunnitteluun, rakennusjärjestyksen ja maapoliittisen ohjelman linjauksiin liittyen on toteutettu myös kyselyitä alueen asukkaille ja maanomistajille. Suunnittelun tausta-aineistoksi ja pohjatiedoiksi kunnalla on usein kertynyt laajasti jo olemassa olevaa tietoa. Aineistoa ei välttämättä ole suoraan kaavan laadintaa varten toteutettu, vaan kyselyitä, tutkimuksia sekä kuntalaisten annettuja näkemyksiä ja palautetta eri asioihin hyödynnetään kunnan maankäytön suunnittelua arvoidaan kokonaiskuvassa.

Vuorovaikutuksen lisäämiseksi olisi arvokasta, että kuntalaiset, asianosaiset ja muut kiinnostuneet jakavat ajatuksiaan kaavoja valmisteltaessa, että yleisesti matalalla kynnyksellä. Kaavoituksen ja rakennusvalvonnan henkilökuntaa on tavoitettavissa kunnantalolla paikan päällä että puhelimitse ja sähköpostitse.

Ehdotukset kuntalaisten osallistamisen mahdollisuuksien parantamiseen

Valtuustoaloitteeseen kuntalaisille järjestettävästä koulutuksesta, oikea-aikaisesta tiedotuksesta kaavoituksen, rakentamisen ja maankäytön kokonaisuuteen liittyen Inarin kunnassa panostetaan:

- 1) vastaamalla kuntalaisten koulutustarpeeseen kehittämällä verkkosivuja saavutettavamaan ja informatiivisempaan suuntaan kaavoitusprosessia avaavaksi.
- 2) lisäämällä kaavoituksen viestintää kuntalaisten oikea-aikaisen mielipiteen jättämisen varmistamiseksi.
- 3) toteuttamalla kaavan luonteesta, merkittävydestä ja kysynnästä riippuen yleisötilaisuuksia, joko kaavoitettavalla alueella tai kaavailloissa.
- 4) muistuttamalla kuntalaisia ja kaavoituksesta kiinnostuneita, että Inarin kunnantalon teknisellä osastolla on kaavoituksen asiantuntijoita kunnantalon aukioloaikoina tavattavissa. Tämän lisäksi yhteyttä voi ottaa sähköpostitse ja puhelimitse. Kaikki kunnantalon ilmoitustaululla oleva kaavoitusmateriaali on nähtävillä myös verkkosivuilla kohdassa Vireillä olevat kaavat.

Esittelijä

Tekninen johtaja Reetta-Mari Tammela

Päätösehdotus

Tekninen lautakunta päättää antaa tämän päätöksen kunnanhallitukselle selvityksenään.

Päätös

Tekninen lautakunta hyväksyi yksimielisesti teknisen johtajan ehdotuksen.

Tiedoksi: aloitteen 1. allekirjoittaja, kunnanhallitus

Lisätietoja: tekninen johtaja Reetta-Mari Tammela, puh. 040 655 1611
reetta-mari.tammela@inari.fi
